

คู่มือโครงการตามตัวชี้วัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
โดยใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่ว

1. ความสอดคล้อง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- 1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ด้านการเกษตร
 - แผนแม่บทย่อย : เกษตรปลอดภัย

2. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันประเทศไทยประสบภาวะสภาพภูมิอากาศแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำ พืชตระกูลถั่ว นับเป็นพืชที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นพืชอายุสั้น ใช้น้ำน้อย ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน นอกจากนี้พืชตระกูลถั่วยังเป็นพืชที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้บริโภคและเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมแปรรูปต่างๆ แต่ผลผลิตพืชตระกูลถั่วในประเทศมีไม่เพียงพอ ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศปีละหลายหมื่นล้านบาท และพื้นที่การเพาะปลูกมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี 2566 พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง จำนวน 81,1900 ไร่ 713,437 ไร่ และ 71,088 ไร่ ปริมาณผลผลิต 22,252 ตัน 108,467 ตัน 25,652 ตัน และปริมาณการนำเข้า 2,684 พันตัน 33,472 ตัน และ 9,943 ตัน ตามลำดับ สำหรับสาเหตุหลักที่ทำให้เกษตรกรมีการเพาะปลูกพืชตระกูลถั่วลดลง เนื่องจากเกษตรกรขาดแรงจูงใจในการเพาะปลูก ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืชตระกูลถั่วต่ำเมื่อเทียบกับพืชแข่งขันชนิดอื่นๆ เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี ขาดการส่งเสริมแก่เกษตรกรให้เกิดความตระหนักในการใช้เมล็ดพันธุ์ดี เกษตรกรโดยทั่วไปจะซื้อเมล็ดพันธุ์จากพ่อค้าในท้องถิ่น ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ เกษตรกรจึงต้องใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตราสูงในการเพาะปลูก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง พืชตระกูลถั่วมีการเจริญเติบโตไม่สม่ำเสมอ ผลผลิตต่ำ ไม่มีคุณภาพส่งผลให้เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาต่ำ

อย่างไรก็ตามพืชตระกูลถั่วมีข้อจำกัดมากมาย แต่เป็นพืชที่มีความจำเป็นที่จะต้องคงอยู่เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศน์ ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้จัดทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่ว เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีในชุมชน พร้อมสร้างแรงจูงใจแก่เกษตรกรให้หันมาปลูกพืชตระกูลถั่วเพิ่มมากขึ้น และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่วแก่เกษตรกรตลอดจนเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตภายในประเทศ

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน ให้มีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีกระจายสู่ระบบการผลิตในชุมชน
- 3.2 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชตระกูลถั่ว และเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 3.3 เพื่อบูรณาการหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

4. เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินการ

4.1 เกษตรกรในพื้นที่ 32 จังหวัด จำนวน 2,730 ราย

4.2 พื้นที่ 32 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง สุโขทัย อุตรดิตถ์ ชัยนาท ลพบุรี อุทัยธานี กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ เลย ศรีสะเกษ สุรินทร์หนองบัวลำภู อุตรธานี อุบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ และจังหวัดมหาสารคาม

5. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

5.1 การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน

1) รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน

จำนวน 130 ศูนย์ๆ ละ 20 ราย รวม 2,600 ราย โดยสนับสนุนแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

(ต่อเนื่อง 2 ปี) แก่เกษตรกรสมาชิกศูนย์ฯ เดิม และศูนย์ฯ จัดตั้งใหม่ ปี 2567

ชนิดพืช	จำนวนศูนย์	เกษตรกร (ราย)	เป้าหมายผลิต		รองรับพื้นที่ปลูก ในฤดูแล้ง (ไร่)
			(ไร่)	ตัน	
ถั่วเหลือง	35	700	1,400	262.50	17,500 (187.5 กก./ไร่)
- ศูนย์ใหม่ ปี 67	18				
- ศูนย์เก่า ปี 65,66	17				
ถั่วเขียว	50	1,000	2,000	100	20,000 (50 กก./ไร่)
- ศูนย์ใหม่ ปี 67	24				
- ศูนย์เก่า ปี 65,66	26				
ถั่วลิสง	45	900	1,800	270	13,500 (150 กก./ไร่)
- ศูนย์ใหม่ ปี 67	19				
- ศูนย์เก่า ปี 65,66	26				
รวม	130	2,600	5,200	632.50	51,000

5.2 ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร

1) ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรสมาชิกศูนย์ฯ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว

จำนวน 2,600 รายๆ ละ 20 บาท จำนวน 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน เป็นเงิน 520,000 บาท

2) จัดทำแปลงส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว

ศูนย์ฯ ละ 40 ไร่ จำนวน 130 ศูนย์ รวม 5,200 ไร่ โดยสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางส่วน เพื่อสร้างแรงจูงใจ เป็นเงิน 8,140,000 บาท ดังนี้

ชนิดถั่ว	จำนวนศูนย์	แปลงส่งเสริม (ไร่)	ค่าปัจจัยการผลิต (บาท/ไร่)	รวม (บาท)
ถั่วเหลือง	35	1,400	1,500	2,100,000
ถั่วเขียว	50	2,000	1,400	2,800,000
ถั่วลิสง	45	1,800	1,800	3,240,000
รวม	130	5,200	-	8,140,000

หมายเหตุ : ค่าปัจจัยการผลิตของชนิดถั่วไม่เท่ากัน เนื่องจากราคาเมล็ดพันธุ์ อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ และการดูแลรักษา แตกต่างกัน โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

- ถั่วเหลือง สนับสนุนเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิตบางส่วน ต่อเนื่อง 2 ปี
- ถั่วเขียว และถั่วลิสง สนับสนุนเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิตบางส่วนในปีที่ 1 และเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ต้องเก็บผลผลิตไว้ 20 เปอร์เซ็นต์ สำหรับปลูกในปีที่ 2 เนื่องจากปีที่ 2 จะสนับสนุนเพียงแค่ปัจจัยการผลิตบางส่วนเท่านั้น

3) บันทึกกิจกรรมแปลงของสมาชิกศูนย์ฯ รายบุคคล
จำนวน 2,600 รายๆ ละ 15 บาท เป็นเงิน 39,000 บาท

5.3 การส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงอัตลักษณ์

- 1) จัดทำแปลงเรียนรู้
จำนวน 40 ไร่ๆ ละ 1,800 บาท เป็นเงิน 72,000 บาท
- 2) จัดเวทีเชื่อมโยงตลาด
จำนวน 60 รายๆ ละ 400 บาท จำนวน 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน เป็นเงิน 24,000 บาท
- 3) ประชาสัมพันธ์ถั่วลิสงอัตลักษณ์
จำนวน 1 เรื่อง เรื่องละ 30,000 บาท

5.4 การส่งเสริมการผลิตถั่วเขียวพันธุ์ใหม่ (KUML)

- 1) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร
จำนวน 130 รายๆ ละ 200 บาท จำนวน 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน เป็นเงิน 26,000 บาท
- 2) จัดทำแปลงเรียนรู้
จำนวน 260 ไร่ๆ ละ 1,400 บาท เป็นเงิน 364,000 บาท
- 3) จัดเวทีเชื่อมโยงตลาด
จำนวน 130 รายๆ ละ 400 บาท จำนวน 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน เป็นเงิน 52,000 บาท
- 4) ประชาสัมพันธ์ถั่วเขียวพันธุ์ใหม่
จำนวน 1 เรื่อง เรื่องละ 30,000 บาท

5.5 การบริหารงานโครงการ

- 1) ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานที่ผลิตเมล็ดพันธุ์สังกัดกรมวิชาการเกษตรไปยังศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน จำนวน 130 ศูนย์ เป็นเงิน 455,000 บาท
- 2) ติดตามและนิเทศงานการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการของเจ้าหน้าที่และเกษตรกรในทุก
ระดับ โดยติดตามฯ ระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงานโครงการ

6. ระยะเวลาดำเนินการ

6.1 ตุลาคม 2566 - มีนาคม 2567 โดยใช้งบประมาณปี 2566 ไปพลางก่อน

.....

7. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน											
	ปี 2566			ปี 2567								
	ต.ค. 66	พ.ย. 66	ธ.ค. 66	ม.ค. 67	ก.พ. 67	มี.ค. 67	เม.ย. 67	พ.ค. 67	มิ.ย. 67	ก.ค. 67	ส.ค. 67	ก.ย. 67
1. การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน 1) รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน												
2. ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร 1) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร 2) จัดทำแปลงส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว 3) บันทึกกิจกรรมแปลงของสมาชิกศูนย์ฯ รายบุคคล												
3. การส่งเสริมการผลิตถั่วลิสงอัตลักษณ์ 1) จัดทำแปลงเรียนรู้ 2) จัดเวทีเชื่อมโยงตลาด 3) ประชาสัมพันธ์ถั่วลิสงอัตลักษณ์												
4. การรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ 1) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร 2) จัดทำแปลงเรียนรู้ 3) จัดเวทีเชื่อมโยงตลาด 4) ประชาสัมพันธ์ถั่วเขียวพันธุ์ใหม่												
5. การบริหารงานโครงการ 1) ค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์ 2) ติดตามและนิเทศงานการดำเนินงานโครงการ												

8. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

8.1 ผลผลิต (output)

1. มีการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน จำนวน 130 ศูนย์ มีเกษตรกรสมาชิกศูนย์ฯ 2,600 ราย

2. เกษตรกรได้รับการส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเขียวพันธุ์ KUMU จำนวน 130 ราย

8.2 ผลลัพธ์ (outcome)

มีเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วคุณภาพดีกระจายสู่ระบบการผลิตในชุมชน จำนวน 632.50 ตัน และรองรับพื้นที่ปลูก 51,000 ไร่

8.3 ตัวชี้วัด

เชิงปริมาณ : มีศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน จำนวน 130 ศูนย์ มีเกษตรกรสมาชิก ศูนย์ฯ จำนวน 2,600 ราย และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเขียวพันธุ์ KUMU จำนวน 130 ราย

เชิงคุณภาพ : มีเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วคุณภาพดีกระจายสู่ระบบการผลิตในชุมชน จำนวน 632.50 ตัน และรองรับพื้นที่ปลูก 51,000 ไร่

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรมีการเพาะปลูกพืชตระกูลถั่วโดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชนมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน สามารถกระจายเมล็ดพันธุ์ดีสู่ระบบการผลิตในชุมชนได้อย่างทั่วถึง มีการประชาสัมพันธ์การผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชนให้เกษตรกรและบุคคลที่สนใจ

10. การประเมินผลโครงการ

ติดตามประเมินผลจากระบบรายงานผลการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร (e-Project Management System)

11. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร

1. ชื่อ นางสาววัลภา ปันตะ

ตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพืชน้ำมันและพืชตระกูลถั่ว

โทรศัพท์ : 0 2561 0453

E-mail : agriman33@gmail.com

2. ชื่อ นางสาวกัญญา ตู่แก้ว

ตำแหน่งนักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

โทรศัพท์ : 0 2561 0453

E-mail : agriman33@gmail.com

3. ชื่อ นางสาวยุวรี บานเย็น

ตำแหน่งนักวิชาการเกษตรชำนาญการ

โทรศัพท์ : 0 2561 0453

E-mail : agriman33@gmail.com

4. ชื่อ นางสาวจุฑามาศ ช่างประดิษฐ์

ตำแหน่งนักวิชาการเกษตร

โทรศัพท์ : 0 2561 0453

E-mail : agriman33@gmail.com
